



## FAKTAARK 71: Risikovurderinger i barnehager og skoler

### Risikovurderinger

Barnehager og skoler skal kartlegge og vurdere forhold som kan ha betydning for barnas helse og miljø, jf. § 7 i forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. Disse vurderingene er en viktig del av grunnlaget for etablering av gode rutiner. Hensikten med risikovurderingene er å vurdere om eksisterende rutiner, beredskapsplan og fysiske forhold er tilstrekkelige for å hindre at barn/elever blir alvorlig skadet eller syke. Risikovurderingene skal være skriftliggjort.

Dette faktaarket er ment som støtte til barnehagene og skolenes arbeid med risikovurderinger. Det er ikke en fasit på hvordan virksomhetene skal gjennomføre dette arbeidet, men eksempler på hvordan det kan gjøres.

### Begrepsavklaring

**Sannsynlighet:** Et mål for hvor ofte en hendelse kan inntreffe.

**Konsekvens:** Et mål for hvor alvorlig utfallet av en hendelse kan bli.

**Risiko:** Sannsynligheten for og konsekvensen av at noe uønsket skal skje.

**Risikovurdering:** En kartlegging som gir oversikt over og vurderer farer og uønskede hendelser som kan oppstå i barnehagen/skolen. Brukes for å vurdere om eksisterende tiltak er gode nok eller om virksomheten må iverksette nye tiltak for å redusere risikoen.

**Tiltak:** Aktivitet som iverksettes for å oppnå en bestemt virkning, i denne sammenhengen redusere risikoen. Det kan være fysiske tiltak, regler/organisering eller rutiner.

**Rutine:** Skriftlig beskrivelse av hvordan du skal utføre en oppgave eller aktivitet.

**Beredskapsplan:** en plan som beskriver hva som må gjøres i en krisesituasjon.

## Risikovurderinger steg for steg

En risikovurdering består av flere trinn, og det anbefales å være systematisk når dere arbeider med risikovurderinger. De viktige spørsmålene som må stilles er:

- Hva kan gå galt?
- Hva kan vi gjøre for å forhindre dette?
- Hva kan vi gjøre for å redusere konsekvensen dersom det skjer?

Om vurderingene oppsummeres i et skjema, vil det gi oversikt over hva dere har vurdert og hvordan, samt fungere som dokumentasjon på vurderingene dere har gjort.

Skjemaer til faktaarket:

[Eksempel risikovurdering, mal for risikovurdering, mal for risikomatrise](#)

### 1. Hva kan gå galt?

Kartlegg aktiviteter og hendelser som kan medføre fare for barnas/elevenes sikkerhet og helse. Dere må ha kjennskap til de ulike aktivitetene ved barnehagen/skolen, i tillegg til større og mer alvorlige hendelser som kan oppstå. Ta gjerne utgangspunkt i dagsrytme og årshjul og kartlegg alle aktivitetene. Dette kan være

- utelek (aking, klatring, skileik, ballspill, sykling osv.),
- innendørs aktiviteter (soving, kroppsøving/svømming, bruk av verktøy osv.)
- hente/bringe situasjoner (trafikk, utebelysning, hvem henter, skoleskyss osv.)
- turer (faste turmål, transport, aktiviteter, opphold ved vann, bading osv.)
- matlaging (tilbereding, spising, allergi osv.)
- sløydundervisning, naturfag, kjemi osv.

Eksempler på andre forhold som også bør risikovurderes:

- inneklime
- psykososiale forhold
- smittsomme sykdommer

**Tips:** Tenk gjennom dagen og de ulike tingene barna/elevene gjør og stedene de oppholder seg på. Tenk på hva barna/elevene faktisk gjør og hvordan de i realiteten bruker bygget/lekeplassutstyr/idrettsutstyr/omgivelsene osv. Det kan være en fordel å benytte tidligere kartlegginger og avvik/hendelser/nestenulykker for å se hva som er vurdert som risikoforhold tidligere.

Når barnehagen/skolen skal starte med dette, er det hensiktsmessig å starte med forhold som kan ha betydning for barnas sikkerhet. Det ikke er meningen dere skal risikovurdere enhver hendelse på ethvert sted, men holde fokuset på det som kan oppstå i den daglige driften eller som kan ha stor konsekvens. For hendelser som vurderes å ha stor konsekvens må det etableres rutiner for beredskap.

Risikovurderinger må ligge til grunn ved utarbeidelse og evaluering av beredskapsplan. Alvorlige hendelser med stor konsekvens må risikovurderes på samme måte som mer “vanlige “ hendelser. Eksempler på mer alvorlige hendelser er brann, terror, trusler, naturkatastrofe, dødsfall, vold/overgrep, alvorlig mobbesak o.l.

## **2. Hva er årsaken til at hendelsene kan skje?**

Finns og diskuter hva årsakene til de enkelte uønskede hendelsene kan være (en uønsket hendelse kan ha flere årsaker). Eksempelvis kan en fare ved utelek være fall fra stor høyde. Årsaken til at denne faren inntreffer kan være flere, for eksempel som følge av fall fra høye lekeapparat, manglende sikring av høye flater eller som følge av klatring i trær.

## **3. Beskriv konsekvensen av hendelsen. Hvilken skade kan oppstå?**

Beskriv hva utfallet kan bli hvis den uønskede hendelsen skjer. Det kan være flere mulige utfall for en uønsket hendelse, f.eks. fall fra stor høyde kan føre til alt fra ubetydelig ubehag til alvorlig hodeskade/varige mén.

## **4. Hvilke tiltak har dere allerede på plass?**

Beskriv hvilke rutiner og tiltak dere allerede har som for å redusere sannsynligheten for at hendelsen kan skje.

Beskriv hvilke rutiner og tiltak dere allerede har for å redusere konsekvensen dersom hendelsen likevel skjer.

Tenk både på rutiner og hjelpemidler/fysiske tiltak.

Risikoanalysen kan illustreres i et sløyfedigram. Sløyfedigrammet under (figur 1) tar utgangspunkt i hendelsen “barn faller ned fra lekeapparat”. Årsaker og tiltak som reduserer sannsynligheten for at hendelsen skjer vises til venstre i figuren. På høyre side vises mulige konsekvenser dersom hendelsen skulle skje, samt tiltak som reduserer konsekvensen. Det er viktig å skille på tiltak for å redusere sannsynlighet og tiltak for å redusere konsekvens.



**Figur 1:** Sløyfediagram illustrerer gangen i en hendelse, og kan være til god hjelp for å skille mellom tiltak som reduserer sannsynligheten for at en hendelse skjer, og tiltak som reduserer konsekvensen dersom hendelsen likevel skjer.

## 5. Hva er risikoen? Hva er sannsynligheten for at det skjer? Hvor ofte kan dette skje?

Vurder hvor ofte faren eller den uønskede hendelsen kan oppstå (sannsynligheten). Mulige kategorier kan være liten (skjer svært sjelden), middels og stor (skjer ofte). Se forslag til konkretisering av sannsynlighet i risikomatrisen under. Det kan være hensiktsmessig å se litt på avvikshistorikken og tidligere nestenulykker ved barnehagen/skolen samt om slike hendelser har skjedd andre steder.

## Hva er konsekvensen hvis det skjer? Hvor alvorlig vil skaden være?

Vurder og angi konsekvensen (alvorligheten) av den uønskede hendelsen, f.eks. som liten (ubetydelig skade), middels, stor (kritisk skade/død). Se forslag til konkretisering av konsekvens i risikomatrisen under.

## Risiko fastsettes ved å bruke risikomatrixe.

Bruk risikomatrixen som et arbeidsverktøy til å finne risikoen. Det er viktig at barnehagen/skolen har en felles forståelse av hva de ulike kategoriene av sannsynlighet og konsekvens innebærer.

<b>RISIKO</b>	<b>Liten konsekvens</b>  ubehag/skrubbsår behandlet ved barnehagen/ tilløp til brann uten skade osv.	<b>Middels konsekvens</b>  sykehusbesøk eller legebehandling, tannlegebehandling, smitte av enkeltpersoner/ brann osv.	<b>Middels konsekvens</b>  sykehusbesøk eller legebehandling, tannlegebehandling, smitte av enkeltpersoner/ brann osv.
<b>Liten sannsynlighet</b>  årlig eller sjeldnere, det har aldri skjedd hos oss men hos andre			
<b>Middels sannsynlighet</b>  månedlig, det har skjedd hos oss	2. Brenner seg på brennesle bak lekeskuret	3. Kollisjon mellom syklist og lekende barn i skolegården	
<b>Stor sannsynlighet</b>  daglig/ukentlig		1. Aking, kollisjon med tre i akebakken Spruten	

**Figur 2:** Eksempel på enkel risikomatrixe med forslag til definisjoner av liten, middels og stor sannsynlighet og konsekvens. Eksemplene er hentet fra [eksempelskjema](#) lenket til tidligere.

- [Mal risikomatrixe](#)

Ved bruk av matrisen vil hver uønsket hendelse vil kunne kategoriseres som enten:

RISIKO	TILTAK
<b>HØY RISIKO</b>	Det må straks gjennomføres tiltak som reduserer risikoen. Inntil disse er på plass, må dere ha midlertidige tiltak som ivaretar sikkerheten. Rutiner som legges til grunn må være detaljerte og skriftlige. Ved høy konsekvens må beredskapsrutiner utarbeides.
<b>MIDDELS RISIKO</b>	Det er mulig å redusere risikoen, men det er ikke nødvendig med strakstiltak. Rutiner som legges til grunn bør være skriftlige.
<b>LAV RISIKO</b>	Risikoen aksepteres, men det kan fortsatt være aktuelt å gjennomføre tiltak hvis man ser at det er hensiktsmessig.

## 6. Er det noen nye tiltak vi kan eller må gjøre for å redusere risikoen ytterligere?

Beskriv hvilke fysiske tiltak eller nye/reviderte regler/rutiner som er nødvendig for å redusere sannsynligheten (forebygge) for at det skjer og redusere konsekvensen hvis det skjer (håndtering/beredskap). Er det noen fysiske tiltak vi kan gjøre? Er rutinene og beredskapsplanen vår god nok?

Disse tiltakene må beskrives, gjerne i en handlingsplan, med tildeling av ansvarlig for gjennomføring og tidsfrist.

Dersom dere etter å ha lagt inn eksisterende tiltak og vurdert nye tiltak, likevel kommer ut med høy risiko, må dere vurdere om det er forsvarlig å fortsette denne aktiviteten. Dersom dere mener at fordelene/utbyttet av aktiviteten er så stor at dere ønsker å fortsette dette, må dere være sikre på at alle rutiner/tiltak er godt kjent av ansatte. I slike tilfeller må også foreldrene informeres om vurderingen.

## 7. Risikovurderingene må oppdateres jevnlig

Risikovurderingen må oppdateres hver gang forutsetningene som lå til grunn for vurderingene er endret. For eksempel hvis dere tar i bruk nye turområder med andre risikoforhold enn tidligere vurdert (f.eks. nært vann), betydelige endringer på uteområdet eller sammensetningen av barne-/elevgruppen endres betydelig. Ved alvorlige hendelser/uforutsette hendelser skal man alltid vurdere behovet for revidering av risikovurderingen.

Årlig gjennomgang av risikovurdering og tilhørende rutiner og beredskapsplan bør settes som oppgave i barnehagens/skolens årshjul.